

СИСТЕМНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

С. В. БОЙКО, аспірант
(Донецький державний університет управління)

Анотація. У статті окреслено коло ключових проблем у сфері інвестування в Україні, на основі чого розроблено системний науково-методичний підхід до розвитку механізму державного регулювання інвестиційними процесами.

Ключові слова: інвестиційний процес, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, модель, механізм, методи, інвестиційний проект, науково-методичний апарат.

Досвід розвинених країн свідчить про необхідність стимулювання інвестиційних процесів як альтернативної форми фінансового забезпечення, і їх державного регулювання.

Тому особливої актуальності набуває питання розробки науково-методичного підходу до розвитку механізму державного регулювання інвестиційними процесами.

Розроблення механізму державного регулювання інвестиційними процесами України перш за все дає можливість виконання таких важливих завдання, як створення механізму стимулювання надходження інвестицій із різних джерел фінансування, досягнення мети існування досконалого інвестиційного середовища, в якому гармонізовані інтереси всіх учасників інвестиційного процесу, завдяки реалізації сприятливого механізму регулювання економічних процесів, забезпечення конкурентоспроможності національної продукції на світових ринках, досягнення економічної безпеки та економічної стійкості держави.

Проблемним аспектам державного управління інвестиційними процесами в Україні присвячені дослідження таких вітчизняних учених-економістів, як С. В. Захарін [1], Л. Л. Игонина [2], І. М. Крейдич [3], А. І. Куліков [4], В. І. Куцик [5], О. М. Чорна [6] та ін.

Метою статті є побудова механізму державного регулювання інвестиційними процесами на основі системного науково-методичного підходу.

Положення організаційно-економічних механізмів, що входять до складу механізму державного регулювання інвестиційними процесами України, повинні бути доповненні відповідним науково-методичним апаратом. У цьому випадку формалізований науково-методичний підхід до розвитку механізму державного регулювання інвестиційними процесами України є необхідним перш за все для збільшення обсягів інвестиційних ресурсів і досягнення економічного зростання України.

Науково-методичний підхід, що пропонується, представляє певну систему побудовану на синтезі державних і ринкових інструментів. Ця система складається з таких елементів:

1. Механізм формування інвестиційного клімату. Розвиток механізму формування інвестиційного клімату побудовано на основі використання удосконаленого науково-організаційного підходу, який засновано на засаді урахування всіх видів інвестиційних ризиків і показників, що характеризують інвестиційний потенціал, чинників впливу на обсяги інвестицій в Україну, ступеня привабливості країни до нарощення обсягів іноземних інвестицій, вигідних пільгових умов і аргументування напрямів сприяння інвестиційної діяльності [2, с. 60].

Застосування запропонованого науково-організаційного підходу до розвитку механізму формування інвестиційного клімату країни дозволить збільшити обсяги вітчизняних і іно-

земних інвестицій завдяки формуванню досконалого інвестиційного середовища.

2. Механізм управління потоками інвестиційних ресурсів в регіонах України. Участь країн у світовому перерозподілі капіталів викликає конкуренцію за інвестиційні ресурси не лише серед кожної з них, а й серед кожного регіону у їх складі, тому посилюється значимість державного впливу на формування сприятливого інвестиційного середовища у кожному її регіоні та на рівномірний (або більш доцільний) розподіл інвестиційних потоків між регіонами для подолання диспропорційності у їх економічному та соціальному розвитку.

Значні розбіжності в інвестиційному кліматі окремих регіонів України та різниця в обсягах залучення інвестиційних ресурсів свідчать про низьку ефективність проведення державної інвестиційної політики як на рівні регіону, так і на рівні держави загалом. Зазначені чинники зумовили необхідність оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів України як окремих територіальних одиниць, а не держави загалом (оцінка проведена на основі співвідношення рівня інвестиційного потенціалу регіону та рівня інвестиційних ризиків) і формування груп регіонів за критеріями схожості рівнів інвестиційної привабливості цих регіонів. Це дозволяє розробити напрями ефективної політики держави у розрізі регіонів стосовно регулювання інвестиційної діяльності та спрямування інвестиційних потоків у необхідному напрямі, бо саме регіони є об'єктом вкладення інвестицій та регіональне інвестиційне середовище оцінюється інвестором [1, с. 76].

Ранжування регіонів за рівнем інвестиційного клімату дозволяє подальше застосування методик усунення регіональних диспропорцій. Механізм управління потоками інвестиційних ресурсів у регіони України було удосконалено за допомогою методу економіко-математичного обґрунтування взаємозалежності обсягів надходження інвестицій у регіони України від рівня інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику в регіони.

3. Механізм реалізації державно-приватного партнерства. Визначено, що державно-

приватне партнерство є ефективним методом реалізації державної інвестиційної політики, який базується на поєднанні державних і ринкових методів регулювання інвестиційним процесом. Необхідно зазначити, що макроекономічна роль державно-приватного партнерства може змінюватися відповідно до фаз економічного циклу. Зокрема, у фазі рецесії на основі реалізації різних форм державно-приватного партнерства може відбуватися працевлаштування циклічно безробітних і стимулювання інвестиційного попиту за рахунок розбудови об'єктів ринкової інфраструктури. Запровадження проектів на основі державно-приватного партнерства під час кризи дозволяє не лише підтримати сукупний попит у короткостроковому періоді, а й закласти фундамент довгострокового економічного зростання за рахунок випереджального розвитку ринкової інфраструктури, навколо якої здійснюватиметься підприємницька діяльність у майбутньому. З іншого боку, у фазі піднесення, що характеризується надмірним сукупним попитом за повної зайнятості ресурсів, спрямування частини коштів приватного сектора на реалізацію проектів державно-приватного партнерства, дозволить стримати надмірну ділову активність та підтримати темпи розвитку інфраструктури відповідно до зростаючих потреб ринку [4, с. 22].

Модернізація механізму реалізації державно-приватного партнерства проходила шляхом формування системи етапів здійснення механізму державно-приватного партнерства, виявлення проблем на кожному етапі та знаходження пропозицій їх розв'язання. Застосування цього механізму дозволить скоординувати діяльність державних і приватних учасників інвестиційного процесу та досягти більшої економічної, бюджетної та соціальної ефективності від залучення інвестиційних ресурсів і співпраці держави з приватними партнерами.

4. Модель реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання. Удосконалення зазначеної моделі полягає у доповненні її необхідними елементами, встановлені необхідних взаємозв'язків між ними та їх формалізації.

Визначення загальних напрямів державної інвестиційної політики дозволяє перейти до її систематизації та структуризації, які є основоположним елементом результативності інвестиційної політики та дозволяють установити загальні напрями, просування за якими спричинить економічне зростання.

Зазначена модель відрізняється від існуючих раніше моделей тим, що в ній зазначені цілі реалізації державної інвестиційної політики: покращення інвестиційного клімату держави, подолання диспропорційності у регіональному розвитку, досягнення сталого економічного зростання України; важелі: матеріально-ресурсні, інституційні, науково-технічні; форми інвестицій та методи державного впливу; розроблено систему забезпечень реалізації запропонованої моделі та сформульовані вірогідні очікувані результати.

5. Модель відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів. У ході проведені аналізу було виявлено, що в Україні не існує досконалої бази даних інвестиційних проектів, реалізація яких є пріоритетною для економічного та соціального розвитку України. Державне агентство з інвестицій і розвитку створило базу даних, до якої було включено всі інвестиційні проекти, що були розроблені в регіонах, але не було проведено їх відбір і визначення більш доцільних і необхідних серед них. До розроблення інвестиційних проектів не було підключено ні наукові установи, ні приватні інвестори, вони розроблялися лише обласними, районними та місцевими адміністраціями. Це показує необ'єктивність, неповноту й однобічність існуючої бази даних, тобто вона оснований на кількісному, а не на якісному принципі. Доступ до інформації існуючої бази є досить обмеженим, що ускладнює залучення приватних інвестицій [6, с. 65].

Розроблена модель відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів є комплексом послідовних узгоджених дій державних органів, які беруть участь в інвестиційному процесі. В ній враховані чинники, завдяки яким проекти мають бути виключені із загального списку проектів, зазначені обмеження

фінансових ресурсів приватного сектора економіки, без яких реалізація деяких інвестиційних проектів буде неможливою, визначені такі форми участі держави в інвестиційному процесі, як: податкові пільги, державні майнові гарантії, пряма участь держави у фінансуванні інвестиційних проектів і державно-приватне партнерство.

При використанні запропонованої моделі для відбору більш значущих стратегічних інвестиційних проектів для регіонів будуть враховуватися нагальні цілі регіональної політики соціально-економічного розвитку, тобто розвиток інвестиційного середовища та пріоритети розвитку соціально-економічного стану будуть пов'язані між собою виконанням одних і самих цілей, будуть спрямовані на досягнення загальної мети, а не йти всупереч один одному.

6. Метод виявлення взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів в регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону.

Зазначений метод було розроблено в процесі проведення наукового дослідження, він складається з таких етапів:

- визначення показників, що впливають на рівень інвестиційної привабливості регіону, а саме рівень інвестиційного потенціалу регіону та рівень інвестиційних ризиків;
- проведення відбору необхідної статистичної інформації, яка характеризує зазначені показники у матеріальному вираженні та присвоєння кожному із показників оцінки для того, щоб сформувати таблиці баз даних із однаковими одиницями виміру;
- встановлення економіко-математичної взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону, за допомогою таблиць баз даних.

Використання запропонованого методу виявлення взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону дозволило побудувати відповідну економіко-мате-

матичну модель, яка є наступним елементом системи.

7. Модель взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону. Побудована лінійно-регресійна модель, довела, що рівень інвестиційного потенціалу регіонів відіграє більший вплив на обсяги капітальних інвестицій, ніж рівень інвестиційних ризиків у регіонах, а саме якщо рівень інвестиційного потенціалу збільшиться на одиницю, то обсяги інвестицій в економіку регіону збільшаться

на 4,64 млрд грн, при середньому рівні інвестиційного ризику. Якщо рівень інвестиційного ризику збільшиться на одиницю, то обсяги інвестицій в економіку регіону зменшаться на 1,014 млрд грн. Отриману взаємозалежність слід враховувати в моделі реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання та моделі відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів. Усі елементи, які були вказані, є взаємопов'язаними, та суттєво впливають один на одного, тому вони створюють загальну систему (рис. 1).

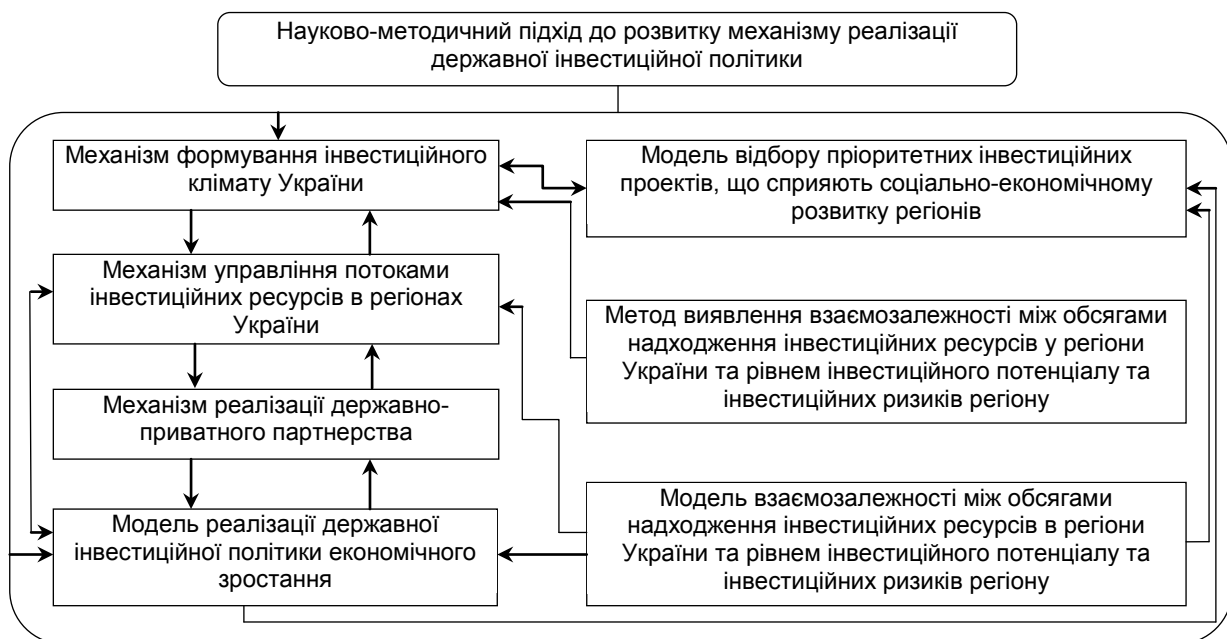

Рис. 1. Науково-методичний підхід до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики

Запропонований науково-методичний підхід до розвитку механізму державного регулювання інвестиційними процесами в основу якого покладено використання державних і ринкових методів регулювання на світовому, загальнодержавному та регіональному рівнях. Використання запропонованого підходу дозволить збільшити обсяги інвестиційних ресурсів і досягти економічного зростання України.

У ході розробки механізму державного регулювання інвестиційними процесами в Україні використовуємо всі зазначені вище основоположні принципи, які дозволяють розглядати інвестиційну політику як єдність

взаємопов'язаних компонентів: мети, існуючих обмежень, інструментарію, очікуваних результатів (рис. 2).

Необхідно зробити висновок, що розроблений науково-методичний підхід – є системою, яка включає удосконалені механізми (механізм формування інвестиційного клімату, механізм управління потоками інвестиційних ресурсів у регіони України, механізм реалізації державно-приватного партнерства), моделі (модель реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання, модель відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів) і методи (комплекс методів державного

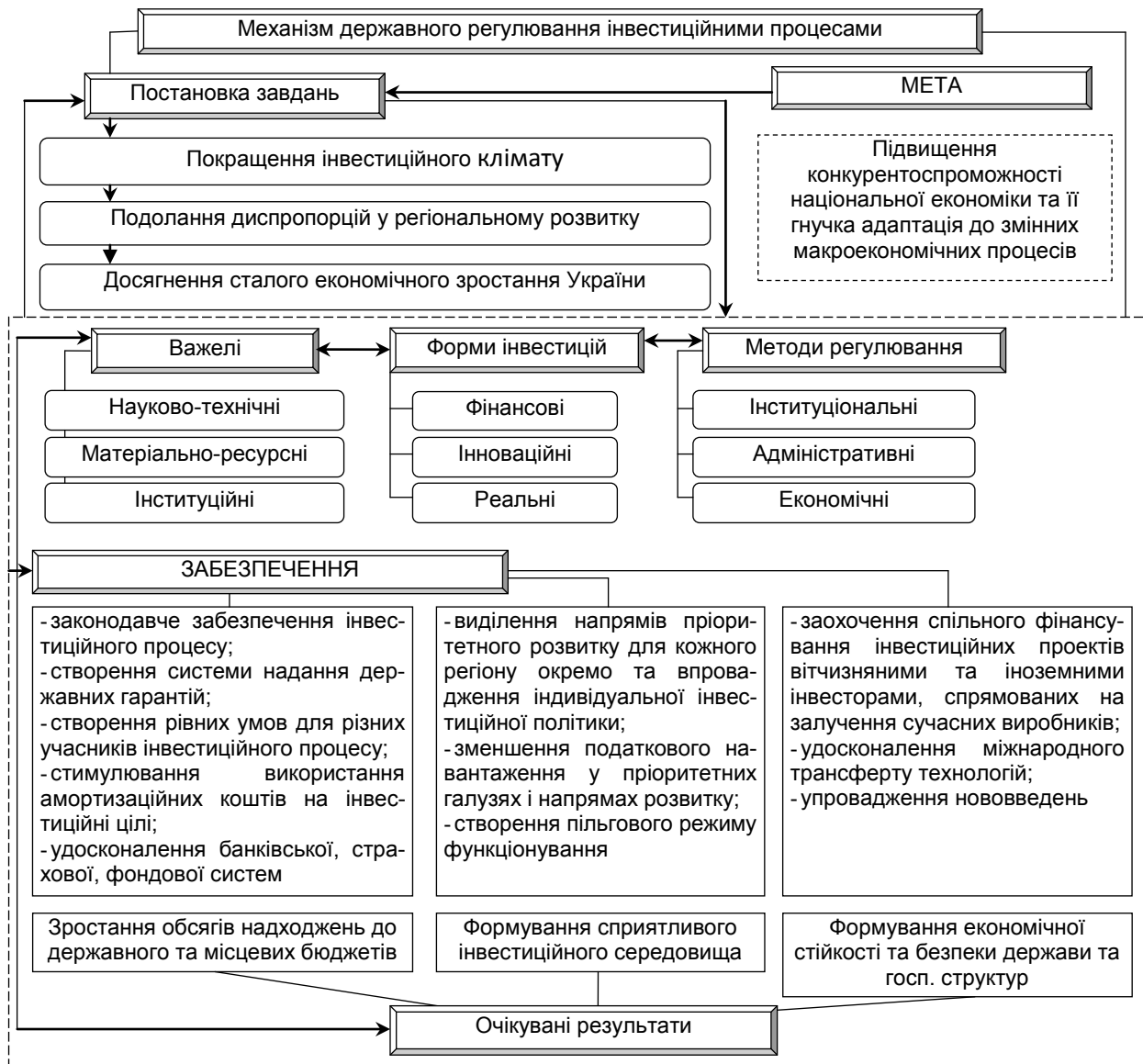

Рис. 2. Механізм державного регулювання інвестиційними процесами в Україні

впливу на інвестиційний процес, метод виявлення взаємозалежності обсягів надходження капітальних інвестицій у регіони України від рівня інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику).

Механізм державного регулювання інвестиційними процесами в Україні, що спрямований на економічне зростання України дозволяє стимулювати надходження інвестицій різних джерел фінансування, досягти мети формування досконалого інвестиційного середовища, в якому гармонізовано інтереси всіх учасників інвестиційного процесу, забезпечити конкурентоспроможність національної продукції на світових ринках, досягти еконо-

мічної безпеки та економічної стійкості держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Захарін С. В. Удосконалення механізму регулювання фінансового забезпечення корпоративних інвестицій / С. В. Захарін // Фінанси України. – 2007. – № 12. – С. 74–83.
2. Игонина Л. Л. Инвестиции : учебник / Л. Л. Игонина. – М. : Магистр, 2008. – 749 с.
3. Крейдич І. М. Державне регулювання інвестиційної діяльності / І. М. Крейдич // Економіка та держава. – 2007. – № 3. – С. 20–23.
4. Куліков А. І. Державне управління інновацій-

- но-інвестиційними зрушеннями в Україні у сучасних умовах / А. І. Куліков // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 11. – С. 20–23.
5. Куцик В. І. Ринковий механізм регулювання фінансових інвестицій в умовах трансформаційних процесів економіки України / В. І. Куцик, А. І. Хомицький, І. Р. Герасимчук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету. – 2007. – № 17.3. – С. 276–280.
6. Чорна О. М. Концепція механізму державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні / О. М. Чорна, К. В. Колодка // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – № 1. – С. 64–67.

С. В. Бойко, аспірантка (Донецкий государственный университет управления). Системный научно-методический подход к развитию механизма государственного регулирования инвестиционными процессами.

Аннотация. В статье очерчен круг ключевых проблем в сфере инвестирования в Украине, на основе чего разработан системный научно-методический подход к развитию механизма государственного регулирования инвестиционными процессами.

Ключевые слова: инвестиционный процесс, инвестиционная политика, инвестиционный климат, модель, механизм, методы, инвестиционный проект, научно-методический аппарат.

S. V. Boiko, student (Donetsk State University of Management). The system scientific-methodological approach to the development of the state regulation mechanism of investment processes.

Summary. A number of key challenges in the sphere of investing in Ukraine is outlined in the article, which has developed a system of scientific and methodical approach to the development of a state regulation mechanism of investment processes.

Keywords: investment process, investment policy, investment climate, model, mechanism, methods, investment projects, scientific-methodical apparatus.